

risne tablice, tj. “kalendari” (“Calendars”, str. 435-520) koji prikazuju cjelokupnu Lockeovu korespondenciju statistički razvrstanu po godinama, adresama i korespondentima, zatim kalendari dokumenata i priloga pismima, korespondenata i njihova statusa te druge tablice. Svezak zaključuju kazalo imena i kazalo Lockeovih djela. Što se tiče fizičkih svojstava knjige, uvez je lijep i tvrd, ali su pozlaćena slova na hrptu izuzetno sitna, a prednja korica loše je povezana s knjižnim blokom tako da se dio predlista zalijepljenog na koricu neprirodno lomi prilikom otvaranja knjige.

Zaključno se može ustvrditi da će ovaj dopunski svezak korespondencije, iako ne donosi bitna nova otkrića koja bi promijenila ustaljenu sliku o Lockeu, biti dragocjen zahvaljujući tome što nadopunjuje dosadašnju literaturu te ispravlja neke pojedinosti ne samo u pogledu njegove korespondencije već i u pogledu njegova života i djela.

*Matko Globačnik  
Centar za inovativne studije  
Filozofskog fakulteta,  
Sveučilište u Zagrebu*

---

Prikaz

---

Davor Ivo Stier  
**Izlaz iz periferije:  
Ogled o Hrvatskoj u novome  
međunarodnom poretku**

TIM Press, Zagreb, 2023., 143 str.

Međunarodni odnosi konstantno se mijenjaju. No tijekom povijesti ključni događaji rezultirali su lomovima u međunarodnoj sferi koji su znatno narušili dotadašnji odnos snaga i uspostavili novi. U takve događaje možemo uvrstiti Prvi i Drugi svjetski rat, hladnoratovsku podjelu svijeta na dva ideološka bloka ili teroristički napad na SAD koji se dogodio 11. rujna 2001. Najnoviji događaj koji možemo svrstati u tu kategoriju jest rat u Ukrajini koji su započele ruske snage u veljači 2022. Hrvatska prvi put dočekuje takav lom u međunarodnim odnosima kao punopravna članica dvaju velikih međunarodnih organizacija – Europske unije i NATO-a. Davor Ivo Stier u svojoj knjizi *Izlaz iz periferije* donosi pregled povijesnih lomova u međunarodnim odnosima i ulogu Hrvatske u njima – te daje preporuku kako bi se Hrvatska trebala pozicionirati u novim okolnostima da ne bi ostala na periferiji zbivanja.

U prvom poglavlju, naslovljenom “Hrvatska i međunarodni poredak” Stier navodi da je Hrvatska stekla neovisnost u trenutku međunarodnih promjena te da se trenutačno odvija novo preslagivanje snaga na međunarodnoj sceni. Donosi prikaz

povijesnih lomova i položaj Hrvatske u njima kako bismo iz tog konteksta mogli naučiti nositi se s trenutačnim događajima. Pregled započinje Bečkim kongresom 1815. kada je stvoren novi europski poredak po završetku Napoleonovih ratova. Na Kongresu je glavnu ulogu imala Austrija, čiji su dio bile i hrvatske zemlje. U višenacionalnoj Habsburškoj Monarhiji Hrvatska se kontinuirano morala boriti protiv mađarskog nacionalizma iznutra te, uz utjecaj samog Beča, protiv talijanskog nacionalizma izvana, koji je imao ekspanzionističke ambicije prema Istri i Dalmaciji. Hrvatska je bila predmet interesa i Habsburškog carstva i nacionalizama koji su se Carstvu suprotstavljali.

Prvi svjetski rat i Oktobarska revolucija označili su početak stvaranja novog međunarodnog poretka, prvoga koji nije eurocentričan. Proces stvaranja novog poretka konačno je završio krajem Drugog svjetskog rata pobjedom SAD-a i SSSR-a te podjelom Njemačke, Europe i svijeta na dva bloka. U hladnoratovskoj podjeli na dva bloka socijalistička Jugoslavija, čiji je dijelom bila Hrvatska, bila je funkcionalna jer je njezina nesvrstanost bila u duhu dogovora o podjeli utjecaja između Zapada i Istoka. Padom Berlinskog zida i raspadom Sovjetskog Saveza nestaje i važna geopolitička uloga Jugoslavije kao države smještene između dva bloka, te Sjedinjene Države prestaju ulagati napore u očuvanje Jugoslavije. Hrvatsko političko vodstvo iskoristilo je taj trenutak i demokratskim putem krenulo u proces kreiranja samostalne hrvatske države.

Drugo poglavlje, naslovljeno "Izazovi novog bipolarizma" započinje suočavanjem teza Fukuyame i Huntingtona, od-

nosno idealističke i realističke škole međunarodnih odnosa. Fukuyama je tvrdio da su raspadom istočnog bloka pobijedili liberalna demokracija i slobodno tržište te da je povijesti ideoloških sukoba došao kraj. No Stier ističe da je ta teza vrlo brzo propala, i to već na samom početku 21. stoljeća – napadom na New York 11. rujna 2001. i posljedičnim uključivanjem Sjedinjenih Država u rat u Afganistanu i Iraku, intervencijom u Libiji te pokušajem smjene sirijskog režima. S druge strane, Huntington je smatrao da će se raspadom Sovjetskog Saveza međunarodni poredak reorganizirati oko pitanja identiteta civilizacija i da će zapadni utjecaj slabiti u korist istočnog – islamske civilizacije i posebice utjecaja Kine. Nadalje, Stier prikazuje Mearsheimerovu tezu da je međunarodni poredak posljedica djelovanja velikih sila – njihove borbe za doseganjem hegemonске pozicije. Sve što one čine rezultat je želje za ostvarenjem nacionalnih interesa, bio to međunarodni mir ili sukob radi širenja moći. Ključna je misao drugoga poglavlja da je nakon Prvoga i Drugoga svjetskog rata Europa izgubila središnju poziciju u međunarodnom poretku i da su o njezinoj sudbini odlučivali SAD i SSSR. Nakon završetka Hladnoga rata, i fokus Sjedinjenih Država preusmjerio se s Europe na Indopacifik, gdje danas živi tri petine svjetskog stanovništva i proizvodi se više od 60 posto svjetskog BDP-a. Tu regiju predvodi Kina, tisućljetna civilizacija koja stremi povratku na poziciju središnje sile u svijetu.

Za razmatranje položaja Hrvatske u procesu stvaranja novog globalnog poretka najrelevantnije je treće i posljednje poglavlje knjige naslovljeno "S periferije

prema europskoj jezgri”. Pojam periferije Stier tumači geografski, ali i u širem političkom i društveno-ekonomskom značenju. Hrvatska u procesu izgradnje novog međunarodnog poretka mora pronaći svoju ulogu od međunarodnog, odnosno europskog značaja radi pomicanja s periferije prema europskoj jezgri. Za vrijeme Austro-Ugarske Beč je Hrvatskoj odredio ulogu graničara u sukobu s Osmanskim Carstvom. Ta uloga dugoročno je obilježila politički razvoj Hrvatske, pa je i nakon proglašenja samostalnosti Hrvatska ostala na samoj periferiji europskih zbivanja. Ulaskom u NATO 2009. i Europsku uniju 2013. Hrvatska je započela svoj geopolitički put od Balkana prema Zapadu.

Geopolitičke promjene zahtijevaju stabilnu i funkcionalnu Europu kao saveznicu Amerike, te stoga može doći do nove integrativne sinteze koju se može nazvati “novim europeizmom”, prema konceptu koji je razvio Federico Ottavio Reho u eseju “Future of Europe – For a New Europeanism”. Stier ističe da bi takva sinteza mogla ići u smjeru nove supsidijarnosti s ojačanim europskim mehanizmima solidarnosti u fiskalnoj i monetarnoj politici, zatim s novim ciklusom integracije u vanjskoj i sigurnosnoj politici da bi se postigla strateška autonomija, uz zaštitu nacionalnog identiteta država članica, njihove kulture i demokratskih vrijednosti. Realizacijom nove sinteze otvorila bi se prilika Hrvatskoj za aktivnije sudjelovanje u oblikovanju europskog konsenzusa. Komparativna prednost Hrvatske ogleda se u njezinom nacionalnom identitetu, geografskom položaju i burnoj povijesti, jer su u njoj prisutni slavenski, latinski i germanski kulturni elementi i utjecaji. Drugi smjer u

kojem Hrvatska može imati ključnu ulogu jest pomicanje granica Europske unije prema jugoistoku, odnosno Zapadnom Balkanu, koji čini šest država između Hrvatske i Grčke.

U zaključku Stier napominje da pomicanje s periferije prema europskoj jezgri obuhvaća puno širi prostor od vanjske politike te zahtijeva izgradnju i razvoj otvorenih i uključivih političkih i ekonomskih institucija. Međunarodne okolnosti nisu do kraja definirane, što ih čini dinamičnima, ali i kaotičnima. Stvaranje novih kontura svjetske politike predstavlja izazov velikim silama, a isto vrijedi i za manje države poput Hrvatske. U kontekstu pomicanja prema europskoj jezgri pozitivna je odluka o bržem ulasku u Schengen i eurozonu te kandidatura za članstvo u OECD-u. Ostanom na margini europskih procesa Hrvatska bi bila puno izloženija vanjskim turbulencijama te bi dugoročno ugrozila same temelje državnosti. Stoga je u hrvatskom interesu da se potakne nov i održiv ciklus europske integracije (str. 132-133). U takvom geopolitičkom kontekstu Hrvatska može sačuvati slobodu, neovisnost i identitet te ubrzati društveni i gospodarski razvoj kao dio Zapada, približavajući se europskoj jezgri.

Knjiga *Izlaz iz periferije* donosi pregled povijesnih događaja koji su rezultirali promjenama odnosa moći u međunarodnim odnosima. Jedan je od takvih događaja i rat u Ukrajini, koji je započeo u veljači 2022. Hrvatska prvi put dočekuje promjene u međunarodnim odnosima kao punopravna članica zapadnih institucija. Davor Ivo Stier u svojoj knjizi nastoji ukazati kojim bi smjerom Hrvatska trebala ići kako bi postala relevantan čimbenik u međuna-

rodnim odnosima: Posebno se to odnosi na hrvatsko članstvo u Europskoj uniji, gdje se Hrvatska trenutno nalazi na svojevrsnoj periferiji, te se mora pomicati prema europskoj jezgri.

Stier ističe da je za pomicanje s europske periferije potrebno daljnje širenje članstva prema jugoistoku, jer time Hrvatska više neće biti na rubu Unije. Ali pomicanje s europske periferije ne mora nužno značiti daljnje proširenje članstva. Hrvatska bi se mogla nalaziti na periferiji Unije i kad bi sa svih geografskih strana bila okružena državama članicama. To će se dogoditi ako država ne pronade svoju ulogu ili nišu u Europskoj uniji, kako je to predložio Dejan Jović i prije ulaska Hrvatske u EU.<sup>1</sup> Za

postavljanje ambicioznih vanjskopolitičkih ciljeva nužna je i inicijativa hrvatskih političara. Hrvatska se redovito zanemaruje kada se dodjeljuju ključne pozicije pri sastavljanju novog vodstva Europske unije, te stoga, ako se želi pomaknuti s periferije prema europskoj jezgri, mora postati važniji čimbenik u europskim pitanjima. Poljska, Malta i Estonija imale su ili trenutno imaju svoje političare na vodećim pozicijama Unije (predsjednik Parlamenta, Komisije, Vijeća). Sve tri države “nove” su članice i nalaze se na geografskoj periferiji Unije, ali za njih možemo reći da su se odmaknule s periferije i približile samoj jezgri. Hrvatska bi trebala slijediti njihov primjer.

*Ante Zrile*  
*Fakultet političkih znanosti,*  
*Sveučilište u Zagrebu*

<sup>1</sup> Jović, D. (2011) “Hrvatska vanjska politika pred izazovima članstva u Europskoj uniji”, *Politička misao*, 48 (2), str. 7-36.